za mesec februar 11 K 23 vin.; tedenske zbirke ljubljanskih ljudskih šol za mesec januar 843 K 93 vin., za mesec februar 838 K 3 vin.; zbirka ljudskih šol v okraju Kočevje 333 K 72 vin.; učenci slovenske ljudske šole na Vrdeli 27 K 40 vin.; šolska voditeljica Zemljanova v Boh. Bistrici čisti dohodek patriotične priredbe 250 K; šolsko vodstvo na Vinici v Beli krajini: šolska mladina za »Rdeči križ« 43 K 42 vin., za vdove in sirote padlih vojakov 10 K 32 v., za božična darila 30 K, za volno 120 K, učiteljstvo za »Rdeči križ« 100 K, skupaj 303 K 74 vin.; šola v Litiji je prispevala doslej v vojne namene samo v gotovini 235 K, tedenski prispevki za januar 23 K 17 vin., skupaj 258 K 17 vin.; učenci in učenke slovenske mestne ljudske šole v Rojanu 15 K 6 vin.; barkovljanske učenke 4 K; nadzornik Matejčič 10 K; mladina lj. šole Hrušica-Obrov (Istra) je doslej darovala za »Rdeči križ« 129 K 13 vin., za naše zarobljenike v Rusiji 24 K 84 vin., za vdove in sirote padlih vojakov 26 K 80 vin., skupno 180 K 77 vin.; šolska veselica pri Sv. Križu ob morju 400 K; skupaj 3814 K 91 vin.

V zadnji štev. izkazanih	41.638 K 53 v.
Danes izkazanih	3.814 K 91 v.
Doslej nabranih	**45.453 K 44 v.**

Prosimo nadaljnih obvestil, oziroma izpopolnil sedanjih izkazov!

MOBILIZIRANI TOVARIŠI - NAROČNIKI.

(Dostavek k uvodniku v 7., oziroma k člankom istega naslova v 10., 12., 13., 14., 16. in 19. štev. lanskega in v 2. štev. letošnjega leta).

Kranjsko.

76. Matko Martin, nu. Toplice (Dolenjsko).

Štajersko.

62. Klemenčič Ivan, u. Ptujska gora.
63. Perger Matija, u. Št. Jurij v Slov. goricah.
64. Zemljič Branko, u. Solčava.
ad 61. Kranjc Franc, nu. Sv. Barbara v Sloven. goricah (ne v Halozah).

Primorsko.

69. Šinigoj Josip, u. v. Sesljan.

Češko.

1. Sladky Karel, u. Solopisky.

Po tej izpopolnitvi je danes — kolikor je nam znano — naših naročnikov-vojakov:

s Kranjskega	76
s Štajerskega	64
s Primorskega	69
s Koroškega	1
s Češkega	1
skupno število . . .	**211**

Beda učiteljev-penzionistov na Kranjskem.

Iz prizadetih krogov pišejo: O bedi učiteljev-penzionistov na Kranjskem sta »Slovenski Narod« in »Učiteljski Tovariš« že pisala. (Še nekemu drugemu slovenskemu listu je bila poslana o tem notica, ki je pa dotični list ni priobčil). Človek bi mislil, da bo to kaj pomagalo. Pa — ne! Zaradi sedanje neznosne draginje so dobili doklade vsi sloji, c. kr. uradniki in tudi sluge raznih c. kr. uradov. Doklade so dobili pa tudi razni delavci po tvornicah, cestarji in drugi taki podpore potrebni ljudje. Naposled se je dežela spomnila z malo nagrado tudi aktivnih ljudskošolskih in meščanskih učiteljev. Le penzionisti med učitelji na Kranjskem, ta uboga Parija, ti so pozabljeni. Ne poganjam se za penzioniste, ki imajo popolno, neobremenjeno penzijo; a pomislite, kako naj n. pr. živi v Ljubljani penzionist s 110 K na mesec s sedmero nedoraslih otrok? Saj mu že najemnina za stanovanje požre veliko plače! — V Lescah na Gorenjskem se je ubogih učiteljskih penzionistov spomnila gdč. Avsenikova, nabravši v gostilnici zanje 12 K. Žal, da je blaga gospica ostala osamljena. —

»Učiteljski Tovriš« je v članku »Klic po pomoči« navedel nekatere drastične slučaje take bede.[1] **Upati je, da najde ta članek odziva pri merodajni oblasti; zakaj dežela, ki bi pustila, da glada umirajo njeni največji dobrotniki, bi pač ne zaslužila imena kulturne dežele!**

Danes apeliramo na deželni šolski svet kot na najvišjo državno šolsko oblast v deželi, naj se usmili nas ubogih trpinov in naj on stori potrebne korake, da se zmanjša naše trpljenje in da se nam ustvari vsaj senca — človeškega življenja!

[1] Glej »U. T.« št. 18 z dne 3. decembra 1915 in št. 3. z dne 11. februarja 1916! Uredn.

Andrej baron Winkler.

V Gradcu je umrl dne 16. marca 1916 nekdanji deželni predsednik na Kranjskem Andrej baron Winkler v 91. letu starosti. Pokojnik je bil odlikovan z velikim križcem Franc-Jožefovega reda in je bil vitez reda železne krone II. razreda, kakor tudi častni meščan deželnega glavnega mesta Ljubljane in veliko mest, trgov in kmetiških občin na Kranjskem. Baron Winkler je skoro trinajst let modro in pravično vladal kranjsko deželo. Bil je svojim uradnikom zgled pridnosti in natančnosti v službenem poslovanju, imel je za vsakega prijazno besedo, naklonjen je bil dobrodelnim zavodom, sploh se mora priznati, da se je trudil storiti, kar je bilo v tedanjih razmerah mogoče. Zlasti v gospodarskih ozirih je ukrenil mnogo dobrega. Andrej Winkler je bil državni poslanec, ko ga je imenoval cesar leta 1880. za kranjskega deželnega predsednika za vitezom Kallinom, ki je bil povišan za cesarskega namestnika na Moravskem. Rojen je bil rajni baron Winkler kot sin slovenskih kmetiških staršev na Goriškem v Nemcih pri Trnovi. Posvetil se je politiški službi. Goriške Slovence je zastopal mnogo vrsto let v goriškem deželnem in v državnem zboru, dokler ni postal kranjski deželni predsednik. Vpokojen je bil baron Winkler 11. oktobra 1892. Za njegove zasluge ga je povišal cesar v baronski stan. Pred njegovim predsedovanjem na Kranjskem je izhajal pod vodstvom sedanjega dvornega svetnika Šukljeta vladni »Ljubljanski List«. Za uvedbo slovenščine v uradih na Kranjskem ima rajnik velike zasluge. Baron Winkler se je nastanil, ko je bil vpokojen, v Gorici in v Tolminu, kjer je imel svojo vilo. Tolmin se mu je namreč jako priljubil, ko je služboval tam še kot okrajni glavar. Zaradi sedanje vojne z Lahi se je preselil v Gradec.

Pred Winklerjem so bile razmere na Kranjskem uprav gorostasne. Slovenski jezik ni imel nikakih pravic v uradih in le jako majhne pravice v ljudskih šolah, in mala manjšina Nemcev je absolutno vladala vdeželi. Večina v deželnem zboru, v deželnem odboru, v trgovski in obrtniški zbornici, v deželnem šolskem svetu, v ljubljanskem občinskem svetu in v drugih mestnih občinah je bila nemška.

Zasluge, ki si jih je baron Winkler pridobil za deželo Kranjsko, so nevenljive in nepozabljive. Uredil je kolikor se je dalo jezikovno vprašanje. Uradovanje okrajnih glavarstev s slovenskimi občinami je postalo slovensko, politiški upravi podrejeni uradi so sprejemali slovenske vloge in jih reševale v slovenskem jeziku, konec je bil narejen korupciji, nasilnosti in sleparstvom pri volitvah, in slovenske večine so zavladale v deželnem zboru, v deželnem odboru, v ljubljanskem mestnem zastopu, trgovski zbornici in v drugih občinah. Winkler je pomagal, da je moral višjesodni predsednik Waser preklicati svoj ukaz, da velja na Kranjskem samo nemščina kot sodni jezik, Winkler je odprl slovenskemu jeziku vsaj deloma vrata v učiteljišče in v srednje šole.

Moža, ki bi tako ljubil slovensko zemljo in naš mili slovenski jezik, ki bi vladal tako pravično in nepristransko, ni bilo na čelu vlade na Kranjskem niti prej niti pozneje. Vzrastel je iz našega ljudstva, zato ga je umeval, živel in delal zanj iz vsega srca do poslednjega diha! Zaklenil se je v dušo našega naroda, kjer živi dalje spomin na tega plemenitega moža!

VAŽNO ZA PRIMORSKO UČITELJSTVO

Goriška izpraševalna komisija za ljudske in meščanske šole v — Ljubljani.

Ker spričo vojnih dogodkov v novembrskem roku 1915 pri omenjeni komisiji ni bilo usposobljenostnih izpitov, so izrazili prizadeti primorski učitelji (zlasti slovenski, zakaj hrvatski lahko polagajo izpite pred izpraševalno komisijo v Kastvu, italijanski pa v Trstu) željo, naj bi se jim izpregledal izpit za ljudskošolsko usposobljenje z ozirom na izredne razmere. Tej želji se z ozirom na zak. določbe ni moglo ugoditi. Pač pa je stavilo predsedništvo zgoraj imenovane komisije, uvažujoč težki položaj provizornih slovenskih učiteljev na Primorskem, predlog, da bi se vršili prihodnji usposobljenostni izpiti (v pomladanskem roku, brž po Veliki noči) v Ljubljani, kjer itak biva precej komisijskih članov goriških. Prostori in dnevi za izpite bi se določili v dogovoru s predsedništvom ljubljanske izpraševalne komisije ter objavili v novinah. — Ker je upravičena nada, da se ti predlogi sprejmejo, je svetovati prizadetim slovenskim učiteljem (oziroma učiteljicam), da vlože takoj potom šolskega vodstva na pristojni okrajni šolski svet pravilno opremljeno prošnjo, naj jih pripusti k usposobljenostnim izpitom pred goriško izpraševalno komisijo v Ljubljani (Radeckega cesta 20/I). Prošnje naj vlože tudi taki provizorični učitelji (oziroma učiteljice), ki izkažejo samo eno leto prakse, a dokažejo, da jim je bilo nje nadaljevanje zabranjeno po vojni; učiteljem-vojakom pa se všteje vojaška služba za učiteljsko.

Vojna doklada na Štajerskem.

Vodstvo »Steier. Lehrerbunda« se je obrnilo dne 4. marca t. l. do deželnega odbora v Gradcu zaradi učiteljske draginjske doklade, v kateri vlogi izjavlja, da dosedanje doklade, ki smo je dobivali pred vojno, ni smatrati za draginjsko doklado, ampak kot provizorično regulacijo plač. Nadalje dokazuje z navedbo cen, kako so se vse potrebščine podražile ter, opiraje se na dejstvo, da je c. kr. vlada naklonila državnim nastavljencem, ki so itak bolje plačani, začasno draginjsko doklado, prosi, naj priskoči deželni odbor tudi učiteljstvu na pomoč, njemu, ki ni le na bojnem polju, ampak tudi doma vršilo svojo dolžnost v sedanjih težkih časih v znanj idealni požrtvovalnosti, ki so jo priznali tudi najvišji vojaški dostojanstveniki.

Vodstvo »Steier. Lehrerbunda« prosi sledeče:

1. Visoki deželni odbor naj dovoli učiteljem in učiteljicam ljudskih in meščanskih šol na Štajerskem vojno doklado najprej za leto 1916.

2. Ta doklada naj se izplačuje, počenši s 1. januarjem 1916, skupno z drugimi dohodki pri davčnih uradih mesečno naprej.

3. Visokost doklade naj se ravna popolnoma po stopnjah in razdelbi doklade, kakor je bila dovoljena po visoki ces. kr. vladi državnim uradnikom in državnim uslužbencem.

4. Učitelji in učiteljice naj so po takem razdeljeni glede njih družinskih razmer v tri skupine, in sicer: 1. skupina: samski in vdoveli brez nepreskrbljenih otrok; 2. skupina: poročeni brez otrok in poročeni alj vdoveli z enim ali dvema nepreskrbljenima otrokoma; 3. skupina: poročeni in vdoveli z več nego dvema nepreskrbljenima otrokoma. Kot preskrbljeni so smatrati tisti otroci, ki še niso stari 24 let ter še niso preskrbljeni.

5. Doklada naj se odmeri na sledeči način:

Stopnje po letnih dohodkih:	1. skupina:	2. skupina:	3. skupina:
I. Pod 2200 K dohod.	180 K	250 K	300 K
II. Od 2200 K do 2800 K	250 „	350 „	400 „
III. Od 2800 K do 3600 K	320 „	440 „	500 „
IV. Od 3600 K do 4800 K	380 „	540 „	600 „

6. Doklade naj je sorazmerno visokosti dohodkov udeleženo vse učiteljstvo, definitivno in provizorično, kakor tudi učiteljice ročnih del in pomožne učiteljice.

7. Za podlago določitve dohodkov je računiti kakor pri državnih učnih osebah temeljne plače s starostnimi dokladami vred.

8. Glede učiteljev gažistov, službujočih pri vojakih, naj velja § 6. odredbe finančnega ministrstva od 9. februarja 1916.

Učiteljstvo pričakuje, da bo visoki deželni odbor uslišal to njegovo nujno prošnjo ter mu naklonil podporo, kakor je to storil ostalim deželnim uslužbencem in kakor je to storila visoka c. kr. vlada napram državnim nastavljencem.

Književnost.

OSEMDESETLETNICA JOSIPA STRITARJA.

V svojem zatišju pri Dunaju je dne 6. t. m. praznoval Josip Stritar osemdesetletnico svojega rojstva. — »Slovenski Narod« pravi: V metežu svetovnega viharja nam je spomin na sivolasega starčka, ki je bilo njega življenje za razvoj našega naroda tako neprecenljivega pomena, posebno mil in drag. V grozoti vojne, ki podira s svojo strašno silo, kar si je človeštvo v dolgih dobah miru pridobilo na materialni blagnji in kulturnem blagobitju, je nam Slovencem usoda ohranila moža, ki je bil v življenju našega naroda ustvarjajoča sila prvega reda, Stritarja, »od Boga nam poslanega zvonarja«, pesnika, estetika, kritika, ki je odprl slovenskemu narodu vrata v svet zapadne kulture, katerega »Zvon« je oznanjal in spremljal novo dobo naše literature in s tem naše kulture. Z dosedaj nedoseženo univerzalnostjo je bil Stritar kulturni bojevnik, stvaritelj in učitelj. Podrl je v neprestanem boju ozkosrčne, nepristne, trnjeve ograje, ki je bila z njimi obdala doba po Prešernu našo kulturo, zaprši jo zopet v beraško kočo; kazal nam je pot nazaj k Prešernu in razsvetljeval je z žarki svojega z zapadno kulturo nasičenega duha novo cesto bogatega razvoja. S silo lastnega ustvarjajočega duha pa je postal ustanovitelj slovenskega klasicizma in magister elegantiae našega jezika. — Slovenski narod se je vedno zavedal, koliko hvale je dolžan svojemu velikemu sinu. Ko je slavil Josip Stritar pred 10. leti svojo sedemdesetletnico, je naše ljudstvo tekmovalo, da mu izkaže svojo ljubezen in hvaležnost. Slovenska prestolnica ga je izvolila za svojega častnega meščana, in velika Stritarjeva slavnost v Ljubljani je dostojno počastila moža, ki je »hodil pred Prešernom, dasi je bil ta že davno mrtev«. — Mož, ki je za vedno tako tesno spojen z razvojem, z zgodovino na-

Gorica.

Fran Ksaver Zimmermann je profesor na nemški realni gimnaziji v Gorici. V »Pester Lloydu« je priobčil podlistek »Görz«. Zgodovinski in politiški podlistek, zgodovina je pritegnjena, da služi politiki. O nemških grofih goriških in poznejših vladarjih, ki jim je pripadala Gorica, govori gospod profesor, slika nemško silo, ki se je uveljavljala v Gorici in na Goriškem in že takoj uvodoma omenja, da so Nemci imenovali našo Sočo že v 15. stoletju Isnitz, torej bi bila naša Gorica »Görz an der Isnitz«. Po njegovem pripovedovanju je pritisnil italijansko-furlanski živelj k nemškemu in ga izpodrival, po letu 1866. je hotelo mesto biti samo »Gorizia« in ni trpelo več imena »Görz«. — Zgodovinar Czoernig (Črnič, goriški slovenski priimek) je krstil Gorico za »Avstrijsko Nizzo«. Tako je imelo mesto tretje ime. Dobilo pa je še četrto, ako se ne oziramo na politiško brezbarvno »Gurisa«, kakor jo imenujejo Furlani. — »Slovenci v mestu in okolo mesta niso spali, marveč so se pririnili z narodnim podrobnim delom skozi vrata in vratca noter, kar hipoma so stali na trgu in so kričali »Živio Gorica!«, kakor imenujejo mesto« četrto ime mesta je torej Gorica. Gospod profesor je postavil zgodovino na glavo. Ne četrto, ampak prvo ime mesta je bilo Gorica. Ohranjena je listina iz leta 1001., ki navaja slovensko ime mesta, in sklicujemo se na Furlane, ki imenujejo Gorico »Gurisa«, kar označa profesor Z. za politiško brezbarvno, pa je v resnici za nas dokaz za slovensko ime mesta. »Gurisa« pač ni nastala iz »Görz«, ampak iz Gorice. Kdor pozna furlanščino, prizna, da je naravno, da izgovori Furlan Gorica za »Gurisa«. In Furlan poreče še zraven, da je »Gurisa« slovenska. On dobro čuti, kje so furlanska tla, kje slovenska.

Gorica je naravno središče goriških Slovencev, izvzemši gorenji Kras, ki gravitira v Trst. Gorica je po letu 1866. res hotela postati samo »Gorizia«, popolnoma italijansko mesto, poitalijančevanje je cvetelo, pritisk irredentovcev, ki so imeli zaslombo povsod, je bil velikanski, ali prišel je odpor v Slovencih, vstala je slovenska zavednost, in v . 1914. pred vojno, smo šteli v Gorici okolo 12.000 Slovencev, okolo 12.000 Italijanov ter kakih 3000 Nemcev. Med onimi 12.000 Italijani je potujčencev brez dvoma 10.000, 2000 pa pristnih Italijanov, oziroma Furlanov. Kdo ima torej največ pravice do Gorice?

Na koncu svojega podlistka govori gospod profesor Z. o italijanski irredenti, ki je bila voda na slovenske mline, ki pa tudi niso mleli vedno le avstrijskega žita, kakor je pokazal čas ob začetku vojne«. — Tako meni profesor, dostavljaje, da je bila Gorica naslikana na programatičnih kartah povečane Italije in na panslavističnih in velikosrbskih razdeljevalnih načrtih — ali prišla je vojna, ki jo je postavila tja, kamor so jo vedno stavljali Nemci in nezmoteni. Profesor Z. išče v teh trditvah podlago za svojo »Görz an der Isnitz«. Kar se tiče Slovencev, pač ve, da je ona oseba, ki je informirala pristojne kroge, morala oditi iz Gorice in končno iz primorskih dežel ven, ker slovenski mlini niso mleli tako, kakor je ona poročala. Drugega ne rečemo.

Po »Slov. Narodu«.